

اسکار، فرصتی برای رهایی یک اسطوره

در حالی که 12 مهر، آخرین مهلت ارسال فیلم به آکادمی اسکار است و هنوز ترکیب 9 نفره هیات معرفی فیلم مشخص نشده، گمانه‌زنی‌ها و پیش‌بینی‌ها برای این‌که کدام فیلم، نماینده سینمای ایران در اسکار 2017 خواهد بود، آغاز شده است.

اسکار، فرصتی برای رهایی یک اسطوره

در حالی که 12 مهر، آخرین مهلت ارسال فیلم به آکادمی اسکار است و هنوز ترکیب 9 نفره هیات معرفی فیلم مشخص نشده، گمانه‌زنی‌ها و پیش‌بینی‌ها برای این‌که کدام فیلم، نماینده سینمای ایران در اسکار 2017 خواهد بود، آغاز شده است.

در شرایطی که طیف خاصی در سینما و در رسانه‌ها از مدتی قبل، همه تمرکز خود را معطوف به اکران هرچه سریع‌تر فیلم «فروشنده» ساخته اصغر فرهادی کرده‌اند تا با بهره‌گیری از جو رسانه‌ای و تحت تاثیر قرار دادن اعضای هیات معرفی فیلم، شانس ارسال این اثر را به اسکار بالا ببرند، خیلی‌ها نظر دیگری دارند و معتقدند، سینمای ایران در یک سال گذشته و در همین اکران امسال، فیلم‌هایی دارد که شایستگی بیشتری از «فروشنده» برای رقابت در اسکار دارند. با نگاهی دقیق به ساختار و مضمون این آثار و بررسی و مقایسه آنها با یکدیگر و بدون در نظر گرفتن نام و جایگاه و سوابق و افتخارات فیلمسازان به نظر می‌رسد، «ایستاده در غبار» به چند دلیل مهم، شایسته‌ترین نماینده امسال سینمای ایران برای معرفی به اسکار 2017 باشد.

چرا ایستاده در غبار؟

تا پیش از اکران فیلم ایستاده در غبار در جشنواره فیلم فجر سال گذشته، کمتر کسی شانسی برای موفقیت و حتی دیده شدن آن قائل بود. هرچند آن عده‌ای که پیش از این، مجموعه تلویزیونی «آخرین روزهای زمستان» را از محمدحسین مهدویان دیده بودند و قبل از شروع جشنواره و در نمایش‌های خصوصی به تماشای ایستاده در غبار نشسته بودند، تا حدودی احتمالات موفقیت‌آمیزی درباره آن می‌دادند. اما همه چیز برای این فیلم در جشنواره شروع شد و تقریباً همه زبان به تحسین گشودند. ایستاده در غبار با این‌که از هیچ چهره سرشناسی در ترکیب بازیگران بهره نمی‌برد و حتی ساختار آن نیز مستندگونه است، در میان تماشاگران عام هم طرفداران فراوانی پیدا کرد و سرانجام میان پنج فیلم برتر مردمی جشنواره هم قرار گرفت. امتیازات این فیلم آنقدر بود که داوران را مجاب کند سیمرغ بلورین بهترین فیلم مهم‌ترین رویداد سینمایی ایران را به آن بدهند. آن هم در شرایطی که فیلم، رقیب پر قدرتی مثل «ابد و یک روز» داشت که اتفاقاً هر دو نخستین فیلم بلند سینمایی سازندگانشان بودند.

ایستاده در غبار باتوجه به شاخصه‌های تجربه‌گرایانه‌اش که ربطی به سینمای سرگرم‌کننده ندارد، در اکران عمومی هم دیده شد و مورد توجه تماشاگران قرار گرفت و مهم‌تر از آن باعث مطرح شدن دوباره نام جاویدالآثر احمد متوسلیان، یکی از فرماندهان بی‌بدیل جنگ و دیپلمات‌های ربوده شده ایرانی در سال 61 و در لبنان شد.

شایستگی معرفی این فیلم به اسکار 2017 از طرف ایران، چند دلیل مهم دارد؛ اول این‌که تاکنون کمتر فیلم دفاع مقدسی کشور ما چنین موقعیت ممتاز توأمانی میان نگاه جشنواره‌ای و نگاه مردمی داشته و مهم‌تر از آن این فرصت خوب را برای ارائه جهانی پیدا کرده است. معرفی ایستاده در غبار به اسکار، می‌تواند راه را برای اکران جهانی این اثر فراهم کند و گوشه‌ای از رشادت‌ها و فداکاری‌های رزمنده‌ها و فرماندهان بی‌مانند کشورمان را در سال‌های جنگ تحمیلی به نمایش بگذارد. سینمای ما فیلم‌های خوب و ماندگار در عرصه دفاع مقدس کم ندارد، اما تاکنون فرصت خوبی برای عرضه و نمایش جهانی آن فراهم نشده تا تاثیرات لازم را بر تماشاگر خارجی بگذارد و او را با فرهنگ جبهه ما در قالب سینما آشنا کند.

دلیل مهم دیگر این‌که، ایستاده در غبار به دلیل خلاقیت و نوآوری در شیوه ساخت و فرم دگرگونه‌اش، نه تنها برای سینمای ایران بلکه برای سینمای جهان هم می‌تواند یک پیشنهاد و الگوی سینمایی در روایت محسوب شود. استفاده از صدای شخصیت‌های واقعی روی تصاویری بازسازی شده و پیوند ناگسستنی میان واقعیت و قصه‌پردازی سینما، وجه تازه‌ای از سینمای ایران است که پیش از این جهان از ما ندیده است و از این نظر می‌تواند باعث معرفی جنبه دیگری از توانایی‌های سینمای ایران شود.

ضمن این‌که معرفی ایستاده در غبار به اسکار و مطرح شدن آن در سطح جهانی، فرصتی را برای بازتاب بیشتر موضوع ربوده شدن حاج‌احمد متوسلیان فراهم می‌کند و باعث می‌شود با این پشتوانه جهانی، تلاش بیشتری برای رسیدگی به آن صورت گیرد.

مقررات معرفی فیلم به اسکار

تولید فیلم در خارج از آمریکا و به زبان غیرانگلیسی، اولین اکران عمومی در کشور مبدا و در فاصله زمانی یک سال گذشته (مهر 94 تا مهر 95) به مدت یک هفته متوالی به قصد منفعت مالی تهیه‌کننده و صاحب سالن سینما، برخورداری از شرایط اکران و تبلیغ بر مبنای عرف پذیرفته در صنعت سینما و عدم هرگونه پخش عمومی پیش از آغاز اکران سینمایی (بجز نمایش‌های خصوصی فرهنگی) از جمله مقررات معرفی فیلم‌ها به بخش بهترین فیلم خارجی اسکار است.

مهلت ارسال بهترین فیلم خارجی (غیرانگلیسی زبان) به اسکار، 12 مهر - 3 اکتبر 2016 - است. ضمن این‌که مراسم اسکار 2017 هم 8 اسفند امسال - 26 فوریه - در لس‌آنجلس برگزار می‌شود.

شرط اصلی؛ شجاعت هیات انتخاب

هنوز اعضای هیات انتخاب معرفی فیلم به اسکار 2017 در کشور ما مشخص و معرفی نشده‌اند و احتمالاً به سیاق هر سال، تشکیل این گروه به آخرین روزها موکول خواهد شد اما آنچه مسئولان بنیاد سینمایی فارابی، خانه سینما و سازمان سینمایی - که این هیات با همفکری و تعامل آنها شکل می‌گیرد و تصمیم‌گیری می‌کند - باید در این دوره، بیشتر از سال‌های قبل لحاظ کنند، شجاعت است؛ شجاعت در یک تصمیم‌گیری قاطع و بی‌توجهی به نام‌ها و بی‌اعتنایی به جو رسانه‌ای که از حالا ایجاد شده. جو رسانه‌ای که از مدتی قبل و بویژه پس از موفقیت فیلم «فروشنده» در جشنواره کن به وجود آمده و تلاش می‌کند به هر قیمتی، فیلم جدید فرهادی را روانه اسکار کند. جوی که می‌خواهد همه ارزش‌ها و امتیازات دیگر فیلم‌های اکران شده یک سال اخیر کشور نادیده گرفته شود و فقط آن فیلم هنوز دیده نشده و محبوبشان، عنوان نماینده سینمای ایران در اسکار 2017 را یدک بکشد. کاری به موضوع و انتقادات مطرح شده درباره «غیرت ایرانی» فروشنده نداریم، اما حتی با وجود اذعان به برخی امتیازات فیلم و توانایی غیرقابل انکار فرهادی، فیلم اخیر او بخت چندانی برای رقابت در اسکار و راهیابی به جمع نامزدهای نهایی ندارد. یکی از دلایل این است که عموماً اسکار، خیلی خوشش نمی‌آید به فیلمی که در کن مورد توجه قرار گرفته، دوباره توجه کند و آن را شایسته جایزه و حتی نامزدی بداند. مورد دیگر و به ادعای آنهایی که فیلم را دیده‌اند، «فروشنده» اثری است حتی ضعیف‌تر از دیگر فیلم‌های فیلمساز و واجد ویژگی جدیدی برای ارائه به اسکار نیست و معرفی آن، یک فرصت‌سوزی است. شاید حتی خود فرهادی هم موافق ارائه یک نگاه جدید و متفاوت از ایران به آکادمی اسکار باشد. بنابراین خیلی مهم است که اعضای هیات انتخاب، فارغ از نام بزرگ اصغر فرهادی و پیشینه پرافتخارش، آن فیلمی را که واقعا شایسته حضور در اسکار است و واجد امتیازاتی افتخارآمیز برای جمهوری اسلامی ایران باشد، معرفی کنند.

ابد و چند فیلم دیگر
برخی از همان طیف خاصی که شیفته فرهادی هستند، حتی حاضرند فیلم «ابد و یک روز» را هم در این موضوع قربانی کنند. درحالی‌که این ساخته سعید روستایی هم می‌تواند از مهم‌ترین آثار پیشنهادی برای رفتن به اسکار 2017 باشد. هرچند این فیلم که مورد توجه برخی منتقدان و تماشاگران زیادی قرار گرفته، امتیازاتی در بازی‌ها و شیوه روان روایت دارد، اما به دلیل نگاه عموماً سیاه و تلخش نمی‌تواند شایسته‌ترین فیلم کشورمان برای معرفی به اسکار باشد و در این زمینه همچون جشنواره فیلم فجر پشت سر ایستاده در غبار می‌ایستد.
«بادیگارد»، «دختر»، «بارکد»، «زاپاس»، «خشم و هیاهو»، «اژدها وارد می‌شود»، «نفس»، «لانتوری» و «عادت نمی‌کنیم» هم از جمله فیلم‌هایی هستند که احتمالاً جزو گزینه‌های احتمالی برای رفتن به اسکار باشند، اما به دلایل مختلف و چه بسا واضح، فاصله تقریباً بعیدی با بخت «ایستاده در غبار»، «فروشنده» و «ابد و یک روز» دارند.

علی رستگار
فرهنگ و هنر